

کتابخانه ملی استرالیا

دکتر زاهد بیگدلی^۱

چکیده: کتابخانه ملی استرالیا از ۱۹۰۱ در ملبورن آغاز به کار کرد و در ۱۹۲۷ به کانبرا انتقال یافت. در اوائل دهه هفتاد، کتابخانه ملی استرالیا همراه با کتابخانه سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی مشترک‌المنافع پیشرو و ارائه‌کننده خدمات پایگاه‌های اطلاعاتی در استرالیا بودند. کتابخانه ملی استرالیا در ۱۹۷۷ شبکه اطلاعاتی استرالیا یا آزی‌نت را پایه‌گذاری کرد. مجموعه کتابخانه بسیار متنوع است و علاوه بر تک‌نگاشت‌ها و پیاپی‌ها، مجموعه‌هایی از فیلم و نواز ویدئو، نسخ خطی، تاریخ شفاهی، نقاشی، تابلو، عکس، نقشه و رسانه‌های الکترونیک را در خود جای داده است. شعار کتابخانه ملی استرالیا «خدمت به ملت و دسترسی به دنیا است».

مقدمه

استرالیا کشور وسیعی است که در نیمکره جنوبی واقع شده است. همسایگان این کشور عبارتند از زلاندنو، گینه نو، و فی‌جی. به دنبال کشف این سرزمین بزرگ به وسیله کاپیتان جیمز کوک با توجه به شرایط آب و هوایی مناسب و وفور معادن و ذخایر غنی سیل مهاجران از سایر کشورها به استرالیا سرازیر شد، به طوری که هم اکنون جمعیت بسیاری از اقوام مختلف از مهاجران حدود ۱۱۰ کشور سکنه این کشور را تشکیل می‌دهند. تنوع نژاد، زبان، و فرهنگ در استرالیا به قدری زیاد است که به‌راستی می‌توان این کشور را نماینده تمام ملل دنیا دانست. نام استرالیا از عبارت terra australis به معنی سرزمین جنوب مشتق شده است که مدت‌ها

۱. عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز

قبل از کشف این قاره و به معنای سرزمینی که تصور می‌شد در نیمکره جنوبی وجود دارد به کار برده می‌شد. هنگامی که مکتشفان اروپایی، به‌ویژه هلندی‌ها، از طریق اندونزی، در قرن هفدهم به سواحل استرالیا رسیدند، بخش غربی این قاره را هلند جدید^۱ نامیدند. سپس هنگامی که انگلیسی‌ها در بخش شرقی این سرزمین سکنی گزیدند، این بخش را ویلز جنوبی جدید^۲ خواندند. سرانجام در اوایل قرن نوزدهم معلوم شد که هر دو بخش مذکور در حقیقت متعلق به یک سرزمین هستند. در حال حاضر، کشور پهناور استرالیا که دارای ۷.۶۸۲.۳۰۰ کیلومتر مربع مساحت است از ایالت‌های استرالیای غربی، استرالیای جنوبی، استرالیای شمالی، ویکتوریا، کوئینزلند، ویلز جنوبی جدید، قلمرو پایتخت، و جزیره تاسمانیا تشکیل شده است. سرشماری سال ۱۹۸۱ جمعیت استرالیا را ۱۴.۹۲۶.۷۸۶ نفر اعلان نمود ولی در حال حاضر جمعیت این کشور اندکی کمتر از ۱۸ میلیون نفر است که بخش اعظم آن را مهاجران سایر کشورها تشکیل می‌دهند. زبان رسمی این کشور انگلیسی است که البته ضمن قرابت بسیار با انگلیسی بریتانیایی از جهاتی نیز با آن تفاوت دارد.

کتابخانه ملی استرالیا

کتابخانه ملی استرالیا در شهر کوچک و زیبای کانبرا که پایتخت استرالیاست قرار دارد. این کتابخانه بزرگترین کتابخانه استرالیا و یکی از مهم‌ترین کتابخانه‌های پژوهشی و ارجاعی آن کشور به‌شمار می‌آید. تاریخچه کتابخانه ملی استرالیا به سال‌های نخستین بعد از تشکیل فدراسیون ایالت‌های مشترک‌المنافع در ۱۹۰۱ باز می‌گردد. در آن زمان کتابخانه مجلس مشترک‌المنافع^۳ هم به مجلس فدرال و هم به مردم خدمت می‌کرد. در ۱۹۲۷، کتابخانه ملی استرالیا همراه با مجلس از ملبورن به کانبرا انتقال یافت. ماده قانونی کتابخانه ملی (۱۹۶۰) رسماً کتابخانه ملی را از کتابخانه مجلس مجزا کرد و در اوت ۱۹۶۸ ساختمان جدیدی برای مجموعه و خدمات رو به افزایش کتابخانه ملی در کناره دریاچه برلی‌گریفین^۴ افتتاح شد. در ۱۹۹۱، در طراحی طبقه همکف ساختمان جدید تغییراتی داده شد تا محل‌هایی برای مرکز بازدیدکنندگان^۵ و سالن نمایشگاه در آن تعبیه گردد. در این محل‌ها جنبه‌های جالبی از مجموعه ملی به نمایش گذاشته شده است. در اوایل ۱۹۹۴، مسئولیت‌های کتابخانه ملی استرالیا توسعه پیدا کرد و این

1. New Holland

2. New South Wales

3. Commonwealth Parliamentary Library

4. Lake Burley Griffin

5. Visitor Centre

کتابخانه تأسیس نمایشگاه ملی نقاشی چهره^۱ استرالیا را به عهده گرفت. وظیفه اصلی کتابخانه ملی استرالیا حفظ و توسعه مجموعه‌ای ملی از مواد کتابخانه به منظور ثبت و ضبط میراث فرهنگی مکتوب مردم آن کشور است. این کتابخانه ضمناً طیف وسیعی از مواد و مطالب دیگر را گردآوری می‌کند و با فراهم آوردن امکان دسترسی مردم به مجموعه‌های مختلف از طریق ارائه خدمات به جامعه و شبکه کتابخانه‌های استرالیا نقش خود را کامل تر ایفا می‌کند.

کتابخانه ملی استرالیا در پنج طبقه ساخته شده است که طبقات مختلف آن به ترتیب شامل بخش‌ها و امکانات زیر است:

طبقه همکف: تئاتر، سالن مطالعه تاریخ شفاهی، سالن مطالعه نقشه‌ها، سالن مطالعه روزنامه‌ها و ریزنگاشت‌ها.

طبقه اول: فروشگاه، رستوران محل نمایشگاه‌ها، مرکز بازدیدکنندگان، سالن مطالعه اصلی.

طبقه دوم: سالن مطالعه نسخ خطی، سالن مطالعه مواد مصور.

طبقه سوم: سالن مطالعه مجموعه‌های آسیایی، سالن مطالعه فیلم و ویدئو.

طبقه چهارم: کافه تریا، اغذیه‌فروشی.

ترکیب تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطات دوربرد دامنه و کیفیت خدماتی را که کتابخانه‌ها می‌توانند ارائه دهند دگرگون کرده است. خدمات پایگاه‌های اطلاعاتی دسترسی به آثار و نوشته‌های جهانی درباره تمام موضوعات از طریق رایانه‌های موجود در کتابخانه‌های اختصاصی، دانشگاهی، ایالتی و برخی کتابخانه‌های عمومی استرالیا را مقدور ساخته است. کتابخانه ملی استرالیا و کتابخانه سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی مشترک‌المنافع آن کشور^۲ در اوایل دهه هفتاد پیشرو این خدمات در استرالیا بودند. امکانات خدمات پیوسته از سال ۱۹۷۳ به بعد با استفاده از شبکه اختصاصی سازمان مذکور^۳ توسط آن سازمان به وجود آمد و به اعضای سازمان و تعداد معدودی از افراد متفرقه خدماتی ارائه می‌نمود. کتابخانه ملی استرالیا به سرعت به خدمات پیوسته روی آورد و در ۱۹۷۷ با کمک یک شرکت استرالیایی شبکه

1. National Portrait Gallery

2. Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization (CSIRO)

3. CSIRONET

اطلاعاتی استرالیا^۱ یا آزی نت^۲ را پایه گذاری کرد. آزی نت خدمات چندین پایگاه اطلاعاتی استرالیا از جمله خدمات شبکه کتابشناختی ملی استرالیا^۳ را عرضه می دارد.

مجموعه

کتابخانه ملی استرالیا مجموعه های وسیعی از کتب، نشریات ادواری، روزنامه ها، ریزنگاشت ها، نسخ خطی، نقشه ها، آثار موسیقی، عکس ها، فیلم ها، نوارهای ویدئو و نوارهای تاریخ شفاهی را در خود جای داده است. دسترسی به بخش عظیمی از این مجموعه از طریق سالن مطالعه اصلی امکان پذیر است. سالن های مطالعه تخصصی مختلفی امکان دسترسی به سایر مواد کتابخانه را فراهم می آورد. این کتابخانه ضمناً بزرگترین مجموعه کتب نایاب و کتب چاپی قبل از ۱۸۰۰ در استرالیا را در اختیار دارد. علاوه بر مواد مربوط به استرالیا، کتابخانه ملی استرالیا مجموعه وسیعی از آثار خارجی در اختیار دارد که در آن تأکید خاصی بر مواد مربوط به آسیا به چشم می خورد. از آغاز پیدایش کتابخانه ملی استرالیا، این کتابخانه

جدول ۱. موجودی کتابخانه ملی استرالیا در سال ۱۹۹۵-۹۶

عنوان	۲,۴۴۰,۸۵۷	تک نگاشت ها از جمله ریزنگاشت ها
عنوان	۷۰,۵۳۵	پیابندها از جمله روزنامه ها جاری
عنوان	۱۱۳,۱۴۰	غیرجاری
عنوان	۱۸۳,۶۷۵	مجموع عناوین پیابندها
عنوان	۱۴,۶۴۸	فیلم و نوار ویدئو
متر	۹۹۸۸	نسخه خطی، تاریخ شفاهی
عنوان	۵۸,۱۵۷	نوار ضبط شده
متر	۱۳۷	متن نوشتاری
عنوان	۱۶۷,۲۸۳	موسیقی
عدد	۴۱,۹۸۷	نقاشی و تابلو
برگ	۵۴۵,۴۴۶	عکس
برگ	۵۱۹,۵۵۷	نقشه
برگ	۸۰۴,۱۰۸	عکس های هوایی
عنوان	۳۶۳	رسانه های الکترونیک (از قبیل دیسک فشرده و دیسک لِرزان)

1. Australian Information Network

2. AUSINET

3. Australian Bibliographic Network (ABN)

در گردآوری مواد انفرادی و مجموعه‌های مهم همت گمارده است که می‌توان از یادداشت‌های روزانه جیمز کوک تحت عنوان "تلاش"^۱ و نسخه دستنویس دیوید ویلیامسون نام برد. تعداد ۵۱۸ نفر کارکنان تمام وقت و پاره وقت کلیه امور مربوط به کتابخانه ملی استرالیا را به عهده دارند. جدول ۲ تعداد کارکنان در رده‌ها و بخش‌های مختلف را نشان می‌دهد. لازم به توضیح است که این آمار مربوط به سی‌ام ژوئن ۱۹۹۶ است و علاوه بر تعداد ۵۱۸ نفر کارکنان دائمی تعداد ۲۱ نفر نیز به‌طور موقت در اداره امور کتابخانه همکاری داشته‌اند.

خدمت به مردم

هر کسی که نیاز اطلاعاتی دارد می‌تواند به کتابخانه ملی استرالیا مراجعه کند. مواد موجود در مجموعه‌های کتابخانه امانت داده نمی‌شود و فقط در محل کتابخانه می‌توان از آنها استفاده کرد. این کتابخانه در برنامه‌های امانت بین کتابخانه‌ای اشتراک مساعی دارد. کارکنان کتابخانه ملی استرالیا برای کمک به مراجعان و پاسخگویی به سؤال‌های آنان در تمام سالن‌های مطالعه حضور دارند.

فهرست رایانه‌ای همگانی یا اوپک^۲ و پایانه‌های همگانی دیسک‌های فشرده، یک مجموعه باز منابع مرجع، قفسه‌های نمایش کتب و نشریات ادواری جدید و همچنین امکانات و وسایل تکثیر در سالن مطالعه اصلی قرار دارند. ضمناً امکاناتی برای افرادی که دارای معلولیت هستند در این محل موجود است که از آن جمله می‌توان ضبط صوت و رایانه‌های ویژه معلولانی که از

جدول ۲. تعداد کارکنان کتابخانه ملی استرالیا

مذکر	مونث	جمع	
۱	-	۱ نفر	رئیس کتابخانه
۵	۲	۷ نفر	مدیران ارشد
۱۶	۶	۲۲ نفر	کارمندان ارشد
۴۲	۱۲۱	۱۶۳ نفر	کارکنان حرفه‌ای ارشد و غیرارشد
۸۵	۱۹۹	۲۸۴ نفر	کارکنان اداری
۳	۶	۹ نفر	کارکنان فنی و امور وابسته
۲۲	۱۰	۳۲ نفر	تکنولوژی اطلاعات
۱۷۴	۳۴۴	۵۱۸ نفر	جمع

صندلی چرخدار استفاده می‌کنند را بر شمرده. استفاده از تمام خدمات موجود در سالن مطالعه رایگان است، لیکن ارائه برخی خدمات و مواد تولیدی مانند انتشارات کتابخانه ملی، اجاره فیلم و نوار و ویدیو، کاوش‌های رایانه‌ای، تهیه مدارک، فتوکپی و عکس در قبال دریافت وجه صورت می‌گیرد. به‌طور کلی، امکان مرور اجمالی^۱ مجموعه کتابخانه مقدور نیست. جزئیات مربوط به موجودی کتابخانه در فهرست رایانه‌ای همگانی کتابخانه در دسترس است و مراجعان می‌توانند با پرکردن برگه مشخصات کتاب درخواستی^۲ و تحویل آن به کارکنان کتابخانه، از آنها بخواهند مواد مورد تقاضایشان را بازبایی کرده و در اختیارشان بگذارند.

خدمت به کتابخانه‌ها

کتابخانه ملی استرالیا به عنوان کتابخانه پیشرو و وظایف متعددی در قبال جامعه کتابخانه‌های آن کشور دارد. این کتابخانه نقش کانون کتابخانه‌های آن کشور را ایفا می‌کند و دامنه وسیعی از خدمات مربوط به اشتراک منابع و خدمات رایانه‌ای را تدارک دیده و از آنها حمایت می‌کند. کتابخانه ملی استرالیا به دولت فدرال و همچنین سایر کتابخانه‌ها در مورد موضوعاتی که بر شبکه کتابخانه‌های استرالیا و خدمات آنها تأثیر می‌گذارند خدمات رایزنی و مشورتی می‌دهد. کتابخانه ملی استرالیا خدمات مختلفی در زمینه‌های مرجع، ارسال مدارک، و فهرست‌نویسی به شبکه کتابخانه‌های استرالیا و همچنین به کتابخانه‌هایی در خارج از آن کشور ارائه می‌دهد. این کتابخانه به تلاش خود برای برقراری سایر ارتباط‌های الکترونیکی با کتابخانه‌ها، سایر مؤسسات و شبکه‌های خارج از کشور ادامه می‌دهد. پیوندهای فرهنگی و اقتصادی استرالیا با منطقه آسیا و اقیانوسیه در همکاری‌های مشترک با کتابخانه‌های ملی کشورهای این منطقه انعکاس یافته است. کتابخانه ملی استرالیا از طریق برنامه‌های بین‌المللی خود کتابخانه‌های ملی در سراسر منطقه آسیا و اقیانوسیه را با تأمین آموزش، تجهیزات و تهیه کتاب مساعدت می‌کند. کتابخانه ملی استرالیا با همکاری سایر کتابخانه‌ها شبکه کتابشناختی استرالیا را تأسیس و اداره کرده است. این شبکه رایانه‌ای امکان شناسایی و تعیین محل مواد نگهداری شده در کتابخانه‌های سراسر استرالیا را فراهم می‌آورد. از طریق شبکه کتابشناختی استرالیا و شبکه امانت بین کتابخانه‌های مردم و مراجعان به کتابخانه‌ها در سراسر استرالیا می‌توانند از مجموعه تمام کتابخانه‌ها در آن کشور بهره‌مند شوند. ضمناً این کتابخانه از توسعه خدمات به معلولان پشتیبانی می‌کند.

نمایشگاه ملی نقاشی چهره

نمایشگاه ملی نقاشی چهره در روز سی‌ام مارس ۱۹۹۴ رسماً گشایش یافت. کتابخانه ملی استرالیا مسئولیت اداره و توسعه این پروژه مهم و جالب را برعهده دارد. این پروژه با حمایت مالی دولت استرالیا و بنیاد گوردون دارلینگ^۱ در ملبورن پایه‌گذاری شد. نمایشگاه ملی نقاشی چهره از طریق برنامه نمایشگاه خود، نمایشگاه‌هایی از مجموعه نقاشی‌های عمومی و خصوصی در سراسر استرالیا برگزار می‌کند.

سایر امکانات و خدمات جنبی

تمام سالن‌های مطالعه و محل نمایشگاه‌ها قابل دسترسی برای افرادی است که از صندلی چرخدار استفاده می‌کنند. تلفن و دستشویی‌های مخصوصی برای افرادی که معلولیت دارند در محل‌های مناسب تعبیه شده است. محل خاصی در پارکینگ برای افراد معلول در نظر گرفته شده است که می‌توانند از همان محل مستقیماً به سالن کتابخانه وارد شوند. "مرکز بازدیدکنندگان" که ویژه مهمانان و بازدیدکنندگان از کتابخانه ملی استرالیا می‌باشد علاوه بر اینکه اطلاعات کلی درباره کتابخانه در اختیار بازدیدکنندگان می‌گذارد، برنامه‌هایی درباره مجموعه‌ها و خدمات آن کتابخانه ارائه می‌دهد. ماهنامه خبری کتابخانه ملی استرالیا^۲ در این قسمت موجود است و به‌طور رایگان در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌گیرد. سالن نمایشگاه با برنامه‌های متنوع خود جنبه‌های مختلف میراث فرهنگی استرالیا را به نمایش می‌گذارد و فرصت مناسبی برای مشاهده مواد برجسته انتخاب شده از مجموعه کتابخانه را پدید می‌آورد. فروشگاه کتابخانه ملی استرالیا طیف وسیعی از رمان‌های استرالیایی، شعر، تاریخ، زندگی‌نامه و کتب کودکان و همچنین کارت پستال، نوشت‌افزار، نوارهای ویدئو و انواع بازی‌های معمایی و سرگرمی را عرضه می‌دارد. انتشارات کتابخانه ملی استرالیا نیز در این فروشگاه موجود است. ضمناً در تریا و رستوران کتابخانه ملی استرالیا انواع مواد نوشیدنی و خوردنی و غذاهای سرد و گرم به فروش می‌رسد. کتابخانه همچنین محل‌های مخصوصی برای حفظ و نگهداری کیف و سایر لوازم شخصی مراجعان دارد. برخی از امکانات و فضاهای کتابخانه برای اجاره در اختیار عموم گذاشته می‌شود. شعار کتابخانه ملی استرالیا چنین است: خدمت به ملت، دسترسی به دنیا.^۳

1. Gordon Darling Foundation

2. National Library of Australia News

3. Service of the nation access to the globe

در تهیه این مقاله، علاوه بر مطالعه انتشارات متنوع کتابخانه ملی استرالیا، از منابع زیر در ترجمه بخشی از مطالب استفاده شده است

The Collins Australian Encyclopedia, edited by John Shaw. Sydney: Collins, David Bateman Limited, 1984.

National Library of Australia, *36th Annual Report (1995-1996)*. Canberra: National Library of Australia, 1996.

National Library of Australia. *Visitor Guide*. Canberra: National Library of Australia.